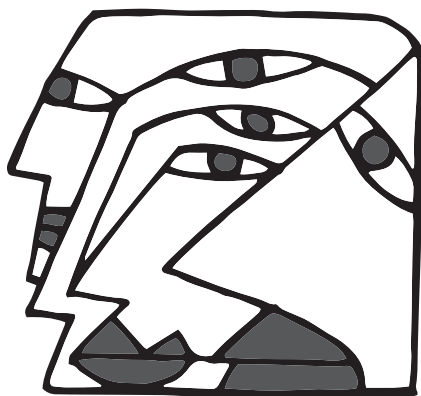

PSIHANALIZĂ CONTEMPORANĂ

Colecție coordonată de
Vasile Dem. Zamfirescu

Perspective clinice kleiniene

PSIHANALIZĂ
CONTEMPORANĂ

TREI

R.D. HINSHELWOOD

Traducere din
limba engleză de
Daniela Andronache

Editori:
SILVIU DRAGOMIR
MAGDALENA MĂRCULESCU
VASILE DEM. ZAMFIRESCU

Redactare:
VLAD VEDEANU

Design copertă:
FABER STUDIO (ADELINA BUTNARU)

Director producție:
CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Dtp:
MIRELA VOICU

Corectură:
DANA ANGHELESCU
LORINA CHIȚAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HINSHELWOOD, R. D.

Perspective clinice kleiniene / R.D. Hinshelwood ; trad. din lb. engleză de
Daniela Andronache. - București : Editura Trei, 2024

Conține bibliografie
ISBN 978-606-40-2471-8

I. Andronache, Daniela (trad.)

159.9

Titlul original: CLINICAL KLEIN
Autor: R.D. HINSHELWOOD

Copyright © 1994, R.D. Hinshelwood

This book was first published by Free Association Books Ltd.

Copyright © Editura Trei, 2024
pentru prezenta ediție

C.P. 27-0490, București
Tel./Fax: +4 021 300 60 90
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-2471-8

*Pentru Anna, care cu răbdare
mi-a permis să mă răsfăț cu ceea
ce mă interesează*

Cuprins

9 *Exemple*

11 *Introducere: ghid pentru cititorul nedumerit*

Partea I. Fundația

21 1. Fundalul psihanalitic

31 2. Introiecție și proiecție

42 3. Fantasma inconștientă

51 Anexă. Cele mai timpurii relații de obiect

Partea a II-a. Contribuțiile Melaniei Klein

57 4. O metodă pentru copii

88 5. Obiecte interne

115 6. Poziția depresivă

142 7. Poziția schizo-paranoidă

169 Anexă. Minte ca aparat de evacuare

173 8. Identificarea proiectivă

195 9. Pulsivitatea de moarte și invidia

208 Epilogul părții a II-a. Omnipotența sau realitate

8	Partea a III-a. Contactul emoțional și legătura „K”
217	10. Contratransfer
244	11. A cunoaște și a fi cunoscut
256	12. Cunoașterea oedipiană
269	13. A fi mișcat
279	14. Impasul și organizarea personalității
299	15. Schimbare și dezvoltare
330	Epilogul părții a III-a. Evoluția tehnicii kleinienne
338	Reflecții: Progres și istorie
345	<i>Mulțumiri</i>
348	<i>Referințe</i>
358	<i>Indexul exemplelor</i>

Exemple

<i>Capitolul 2</i>	
Retenția anală (caz descris în Abraham, 1924, pp. 442-444).....	37
<i>Capitolul 3</i>	
Pacientul îndoliat (caz descris în Abraham, 1924, pp. 435-437).....	42
Fetița și pantoful (observație descrisă în Issacs, 1948, pp. 90-91)	49
<i>Capitolul 4</i>	
Joc inhibat (caz descris în Klein, 2010, pp. 40-43).....	60
Ruth anxioasă (caz descris în Klein, 2010, pp. 55-63).....	71
Complexul Oedip al Ernei (caz descris în Klein, 2010, pp. 69-71)	80
Fetița cu elefant (caz descris în Klein, 1929/2011, pp. 201-203)	83
Băiatul vânător (caz descris în Klein, 1929, p. 201).....	85
<i>Capitolul 5</i>	
Omuleții dinăuntru (caz descris în Klein, 1935, pp. 432-433)	90
Atacat de viermi (caz descris în Klein, 1935, pp. 429-432)	93
Bărbatul care și-a atacat fundul (caz descris în Heimann 1955, pp. 246-250)	100
Identificarea cu un obiect „bun” (caz descris în Klein, 1961, pp. 93-100)	107
Femeia cu un diavol înăuntru (caz descris în Heimann, 1942, pp. 27-40)	111
<i>Capitolul 6</i>	
Sentimente de îngrijorare și depresive (caz descris în Klein, 1935, pp. 431)	118
Obiectul intern nesigur (ședință descrisă în Klein, 1961, pp. 578-586).....	121
Părinți distruși (caz descris în Klein, 1935, pp. 439)	125
Moartea unui fiu (caz descris în Klein, 1940, pp. 554).....	136
<i>Capitolul 7</i>	
Bărbatul care și-a pierdut sentimentele (caz descris în Klein, 1946, pp. 44-45)	145
Femeia care și-a pierdut capacitatea de a avea nevoie (caz descris în Klein, 1946, pp. 40-41).....	148
Copila ucigașă (caz descris în Klein, 1946, p. 45-46).....	152
Bărbatul care s-a lărgit (caz descris în Rosenfeld, 1952, pp. 77-99).....	154
Bărbatul care și-a pierdut văzul (caz descris în Bion, 1957, pp. 52-59)	160
Bărbatul care se bâlbâia (caz descris în Bion, 1959, p. 94)	164
<i>Capitolul 8</i>	
Obiectul ca toaletă (caz descris în Rosenfeld, 1949, pp. 37-41).....	175

10	Ocuparea obiectului (caz descris în Rosenfeld, 1947, pp. 13-33).....	177
	Bărbatul care și-a clivat agresivitatea (caz descris în Klein, 2008, pp. 376-378)	181
	Mama care nu putea înțelege (caz descris în Bion, 1959, p. 210-211)	185
	Pacientul trădat (caz descris în Bion, 1959, pp. 209-210).....	189
	Conținătorul eșuat al pacientului (caz descris în Bion, 1959, pp. 202-203)..	190
	<i>Capitolul 9</i>	
	Copilul cu mosorul (observație descrisă în Freud, 1920, pp. 224-225).....	198
	Obrăznicia lui Peter (caz descris în Klein, 1927, pp. 177-180)	201
	Lupta cu moartea (caz descris în Klein, 1957, pp. 348-350)	204
	<i>Capitolul 10</i>	
	Introiecția analistului (caz descris în Heimann, 1955, pp. 246-250).....	221
	Pacientul abuziv (caz descris în Money-Kyrle, 1956, pp. 27-28)	230
	Bărbatul care era sensibil (caz descris în Brenman Pick, 1985, pp. 37-38)	237
	<i>Capitolul 11</i>	
	Pacientul cu vioară (caz descris în Segal, 1957, pp/ 49-50).....	246
	O altă vioară (caz descris în Segal, 1957, pp. 49-50)	246
	Eșecul semnificării și al comunicării (caz descris în Segal, 1978, pp. 317-319)	249
	<i>Capitolul 12</i>	
	Proiecția înțelegerii (caz descris în Feldman, 1989, pp. 117-122).....	260
	<i>Capitolul 13</i>	
	Morcovii răsușiți (caz descris în Joseph, 1975, pp. 77-79).....	271
	<i>Capitolul 14</i>	
	Pacientul închis într-o cavernă (caz descris în Joseph, 1982, pp. 129-131)	282
	Relații interne perverse (caz descris în Steiner, 1982, pp. 243-248)	285
	Bărbatul de doi metri și jumătate (caz descris în Rosenfeld, 1971, pp. 251-253)	289
	Pacientul cu o parte vicleană (caz descris în Meltzer, 1968, pp. 230-237)	293
	<i>Capitolul 15</i>	
	Proiecția invidiei (caz descris în Joseph, 1987, pp. 171-174)	299
	Copilul care trăgea de păr (caz descris în Joseph, 1988, pp. 209-210).....	302
	Legătura instabilă (caz descris în Joseph, 1989, pp. 199-200)	306
	Bărbatul care planta mazăre (caz descris în Joseph, 1981, p. 120)	311
	Bărbatul care s-a confruntat cu el însuși (caz descris în Joseph, 1983, pp. 145-146).....	314
	Durere și retragere (caz descris în Joseph, 1981, pp. 122-123)	318
	O reconstrucție academică (caz descris în Brenman, 1980, pp. 55-57)	323

Introducere: ghid pentru cititorul nedumerit

Pe când reflectam asupra *Dicționarului psihanalizei kleinienne*, am remarcat cât de neobișnuit mi se părea să scriu despre Klein dintr-o perspectivă teoretică, așa cum era necesar atunci. Cartea de față este una clinică. Este, deci complementară *Dicționarului*, la care vom apela pentru expunerile teoretice ale conceptelor kleinienne, și încearcă să completeze admirabila *Introducere în opera kleiniană* a Hannei Segal, un text clasic, care la timpul lui și-a îndeplinit sarcina de a le oferi atât de multora accesul la înțelegerea și entuziasmul față de opera lui Klein. Această carte nu este o investigație a unor cazuri sau a unor afecțiuni specifice, ci se prezintă pur și simplu ca o ilustrare a modului în care apar conceptele din experiența clinică.

În ciuda accentului clinic puternic adus de Melanie Klein și de adepții săi, scrierea clinică nu reprezintă regula în psihanaliză. Mai degrabă este absorbită de teorie. Cu toate acestea, abordarea pe care o folosesc în această carte constă în a cerceta materiale clinice deja *publicate*. Scriitorii clinicieni au încercat să ne arate ce au descoperit din propria lor muncă psihanalitică, permițându-ne să

12 aruncăm câte o privire în activitatea lor. Succesul metodei viinetei este variabil, dar scriitorii kleinieni, în mod special, au încercat să-și demonstreze conceptele prin înregistrarea detaliată a proceselor din munca lor clinică. Scrierile lor sunt o metodă indicativă. Cartea de față revine la aceste identificări clinice ale conceptelor pentru a le extrage semnificația în termenii experienței personale. Am ales în mod deliberat înregistrări publicate; sunt disponibile pentru a putea fi consultate de orice cititor interesat să îmi verifice versiunea și viziunea în orice caz particular. Astfel, cartea încearcă să-l ghideze pe cititor printre aceste fragmente selectate de practică clinică înregistrată. Aceasta este viziunea mea. O puteți echilibra cu propria perspectivă.

Nu pretind ca această carte să se constituie ca o dovadă a adevărului descoperirilor Melaniei Klein. Dimpotrivă, încerc să arăt practic și clinic ce este psihanaliza kleiniană. Corectitudinea sau incorectitudinea ei este ceva ce cititorii trebuie să cântărească singuri — sau cu ajutorul propriei psihanalize. Susțin că cea mai bună abordare este să vedem mai întâi ce ne propun Klein și adepții săi. De aceea, nu veți găsi decât ocazional câte o privire aruncată în direcția altor școli de psihanaliză. Nu am exercițiu în nicio altă tradiție psihanalitică în afara celei kleiniene și nu sunt calificat să fac vreo comparație pertinentă cu privire la modul în care alți psihanaliziști și-au formulat conceptele din materialul clinic propriu (sau din cel prezentat aici).

Această carte nu este ușor de citit pentru cei care se întâlnesc pentru prima dată cu scrierea kleiniană. Nu este o lectură ușoară. Ca la orice scufundare într-un sistem de gândire, aveți nevoie de timp ca să învățați să înotați. Aveți nevoie de perseverență și de voința de a continua să băjbâți mai întâi prin întuneric înainte de a se face lumină. Una dintre dificultățile stăpânirii

limbajului psihanalitic, și în special a variantei lui kleinienne, privește diferența dintre punctele de vedere: pe de o parte este o abordare obiectivă, ca și cum ați privi înăuntru aflându-vă afară; cealaltă este cea subiectivă, ca și cum ați încerca să intrați „înăuntru” experienței unei alte persoane, înăuntru vieții ei, dar și a voastră înșivă. Aceste puncte de vedere au produs limbaje psihanalitice separate, ceea ce a creat confuzie. Dacă spunem: „Copilul se luptă cu experiența că burta îi este roasă de ființe rele care se află în ea și se liniștește construindu-și fantasma că degetul lui mare este un aliat pe care îl poate lua înăuntru său pentru a se lupta cu aceste lucruri rele”, această stare, din interiorul subiectivității bebelușului, sună diferit de limbajul mai obiectiv: „Se apără împotriva frustrării prin regresie la nivel oral și folosind mecanismul introiecției”¹. Pentru novici, acest aspect creează un grad de confuzie care trebuie confruntată și depășită. Într-o anumită măsură, confuzia poate fi clarificată prin definirea clară a termenilor, dar în această carte am apelat la o metodă de „indicare”, metoda *indicativă*. Putem defini ce este roșul pentru cineva care nu l-a văzut niciodată, putem cu adevărat să i-l arătăm doar dacă persoana nu este oarbă. E ca în vechea poveste în care, dacă îi descrieți elefantul unui orb, nu v-ar crede. La fel e și cu ideile psihanalitice: nu sunt crezute dacă nu vin din experiență.

Gândirea psihanalitică nu este ușor de conținut într-o argumentație liniară: premise care duc la concluzii. Este un mod particular de gândire. La început poate fi deconcertant. La început pot părea neconvingătoare mijloacele cu care putem ajunge la ceea ce poate fi considerat adevăr psihanalitic. Dezbateră și

¹ O notă despre pronumele la persoana a treia: am încercat, oriunde a fost posibil, să evit distorsiunea de gen. Prețul este uneori o incluziune greoaie și doar ocazional am făcut loc unui stil mai lejer folosind „el”, „lui” și „al lui”, ca referință la ambele genuri.

argumentația, deși gălăgioase, au un rol modest în progresul ideilor; în acest sens, nu este ca într-o disciplină academică. Astfel, nici comprehensiunea nu apare ca și cum s-ar aprinde o lumină, ci se dezvoltă lent — adesea iritant de lent — și doar privind retrospectiv veți observa că ceva a devenit familiar și acceptabil, întrucât deja îl folosiți voi înșivă într-un mod propriu.

Pentru a înțelege materialul din această carte trebuie să vă întoarceți la experiențele personale, pur și simplu ca ființe umane. Pentru a intra *înăuntrul* acestor experiențe, puteți găsi acces prin intermediul experiențelor personale: creșterea copiilor; capriciile și nedumeririle interacțiunii sociale obișnuite; propria introspecție și subiectivitate — în anumite momente din viață cu toții ne-am confruntat cu relații aparent iraționale. Unii dintre cititori s-ar putea să aibă experiență în profesia sănătății mentale sau în educație sau altă activitate asociată în care au fost în mod repetat provocați de natura irațională și copilăroasă a ființelor umane. În sfârșit, poate că vă aflați în propria analiză sau psihoterapie.

Ideile și experiențele pe care le vom aborda sunt adeseori foarte îndepărtate de conștiință și, din nefericire, scrierea psihanalitică nu este chiar atât de clară și ușor de înțeles pe cât ar putea fi. Psihanaliștii nu sunt neapărat aleși după abilitățile lor literare. Aceasta poate fi o problemă și este adevărat și pentru Melanie Klein însăși. Adesea descrie pacienții foarte expresiv, dar stilul ei de a scrie nu este tocmai atractiv, iar uneori e de-a dreptul neplăcut. Klein a scris pentru psihanalisti. Nu a explicat detaliat intuițiile și deducțiile ei clinice. Adesea a considerat că este de la sine înțeles pentru alți psihanalisti modul în care folosește ea termenii și acceptarea sensului anumitor tipuri de simboluri, fără a fi nevoie de explicații laborioase. Însă pentru un neinițiat acest lucru face ca descrierile cazurilor ei să aibă un aspect mai degrabă

dens texturat, iar concluziile ei adesea parcă apar dintr-o cantitate alarmant de mică de dovezi, întrucât pașii intermediari au fost poate omiși, lăsându-vă să băjbâiți dacă nu sunteți familiarizați cu metoda psihanalitică de investigare a dovezilor. De aceea, intenția mea aici a fost să selectez și să elaborez mai mulți pași care mi s-a părut că par obscuri.

În plus, și chiar și pentru psihanalistii care și-au încheiat formarea, Klein are un mod mai degrabă didactic de a introduce cele mai dificile sau poate cele mai profunde idei. De aceea unii i-au descris viziunile ca fiind sălbatice sau au susținut că nu ia în seamă puncte de vedere alternative. Și, în mod trist, adesea oamenii renunță și se mulțumesc cu concluzia că, fără a intra în propria psihanaliză sau chiar în formarea ca psihanalisti, nu o vor înțelege niciodată. Este fără îndoială adevărat că a face o psihanaliză proprie va crește considerabil posibilitățile de câștig din lectura acestei cărți — precum și, desigur, din viața ca atare.

Pentru că de multe ori auzim că scrierile lui Klein sunt derutante, putem ajunge la concluzia că nu ar trebui să le folosim în scopul prezentării acestei cărți. Totuși, eu cred că trecerea cu vederea a scrierilor ei ne privează de observații clinice extrem de subtile și detaliate. Descrierile ei de caz sunt adesea foarte clare, în ciuda tendențiozității lor ocazionale. De aceea includ aici multe dintre exemplele ei de caz — de fapt, cam o treime dintre exemplele pe care le-am ales. Am încercat, acolo unde s-a putut, să folosesc câte o ședință clinică în care să fie prezentate cât mai multe dovezi. Totuși nu există întotdeauna o concordanță notabilă din acest punct de vedere. În schimb, uneori, folosirea unei redări mai discursive duce la concluzii fără a prezenta dovezi clinice precise. Rămâne proeminent recursul la dezbaterea teoretică, deși este mai degrabă puțin prevalent printre kleinieni, și

16 multe dintre exemplele pe care le-am selectat suferă de această nesiguranță clinică. Mi-ar fi plăcut să fiu mai riguros. Mi-ar fi plăcut să prezint doar material clinic care a fost trecut prin procesul de consemnare într-o manieră exemplară, pentru a reda reacția de confirmare (sau de alt fel) a pacientului la interpretările psihanalistului. În ciuda limitărilor acestor alegeri, unele materiale sunt suficient de ilustrative în această privință și am încercat să subliniez acest lucru în comentariile mele. În general, materialul pe care îl folosesc indică detaliat modul în care funcționează gândirea psihanalistului, atât în ceea ce privește limitele acesteia, cât și reușita observației meticuloase.

Însă oricare ar fi standardele generale ale raportării clinice rămâne impresia că există o problemă de acces la materialul uman profund inconștient. Apare aici o ironie curioasă: toate aceste lucruri sunt despre ființele umane, despre noi. Ar trebuie să fie accesibile pentru noi toți, cei care suntem chiar obiectul studiat. Cu toate acestea, foarte des avem experiența că materialul este obstrucționat într-atât încât ne pare îndepărtat, fără legătură cu vreo modalitate de gândire deja cunoscută — simțim că nu facem parte din argumentele principale și că ele ne sunt ascunse într-un mod obscur. Cred că este o luptă în care trebuie să vă angajați mai degrabă cu voi înșivă decât cu cartea. Dar este crucial să înțelegeți că anumite aspecte ale minții umane au fost descoperite doar prin sondarea psihicului persoanelor foarte tulburate, în special al pacienților psihotici. Mai degrabă a fost ca o cercetare haotică a stelelor de la celălalt capăt al universului, cu rezultatul că reflectă ceva despre propriul nostru colț de univers. Confruntarea cu tulburarea mentală gravă este întotdeauna dificilă, dar efortul de a depăși îngrijorările unei întâlneri apropiate cu ea deschide calea către o înțelegere a orizontului larg către care ne-a îndrumat Klein.

În fața tuturor acestor dificultăți nu pot decât să spun: „Perseverați”.

Eu scriu ca un psihanalist care acum este familiarizat cu toate aceste idei și cu această formă de practică. A fost un efort încercarea de a reveni la acel moment în care începătorul se întâlnește pentru prima dată cu această lume nouă. După selectarea materialului pe care doream să îl includ, am decis să pregătesc niște schițe care să fie citite de persoane mai apropiate de momentul acela: persoane care m-am gândit că sunt „calificate prin inocență”. Am încercat să fiu atent ca, în ciuda nedumeririi, să vă conducă mai departe entuziasmul. Am scris ca un psihanalist kleinian și fără îndoială propriul meu entuziasm și angajament arată acest lucru. Sper să fie într-o oarecare măsură infecțios, dar acest lucru nu ar trebui să vă facă să acceptați mai mult decât vă permite propria judecată. În cele din urmă va trebui să decideți singuri dacă vă convinge ceva, totul sau nimic din această carte. Aceia dintre voi care vin aici pentru prima dată trebuie să faceți din inocența voastră un instrument elocvent de punere sub semnul întrebării a ceea ce am scris eu și a surselor mele. Însă mulți alți cititori își vor porni pe propriul drum al acordului sau dezacordului cu viziunea kleiniană. Nu pot decât să vă cer ca, indiferent de varianta aleasă, să folosiți această carte pentru a vă reexamina toate acele convingeri cu care vă apropiați de ea.

Partea I

FUNDAȚIA

